

Roomaa wajjin waliigaltee tokko jalqabani fi seenan. Isaan bara 63 BC irraa eegalee hamma fannoo fi badiisa Yerusaa isa dhumaa bara 70tti mootummaa Roomaa jala turan.

Sarari raajii Makkabewwanii sarara Yihudummaa gantummaa ti; kanaafis sarara Pirootestaantummaa gantummaa fakkeessa. Lolaa Paaniyuum irraa jalqabee hamma seera Dilbataa lakkoofsa kudha jaha keessatti ibsamutti, taateewwan raajii bara 200 Dh.K.D., 167 Dh.K.D., 164 Dh.K.D., fi walitti hidhamiinsi bara 161 Dh.K.D. irraa hamma 158 Dh.K.D.tti seenaa Pirootestaantummaa gantummaa keessatti irra deebi'anii ni raawwatamu. Mallattooleen karaa kanaa seenaa pirezidaantii saddeettaffaa kan torban keessaa ta'e keessatti, seera Dilbataa dura ni mul'atu. Bara 200 Dh.K.D. sarara alaa gaanfaa Rippabilikaanii bakka bu'a; kunis walitti dhufeenya isaa bara 167 Dh.K.D. wajjin, kan sarara keessaa gaanfaa Pirootestaantii gantummaa bakka bu'u, agarsiisa.

Mallattooleen kun seenaa sarara mootummaa Hasmonean keessatti dhokatan ta'an iyyuu, haa ta'u malee isaan seenaa dhokataa Daani'el boqonnaa kudha tokko lakkoofsa afurtamaa keessaa kutaa tokko ta'u. Innis sarara "kutaa raajii Daani'el keessaa guyyoota dhumaa wajjin wal qabatu" keessaa isa tokko dha.

Yihudummaan yaadannoo fincila Makkabootaatiin Hanukkah kabajuu isaa qofaan, Makkaboonni qajeelota akka turan hin murteessu. Sababa fincilaatiin, shekinaa gara mana qulqullummaa booji'amummaa waggaa torbaatamaa booddee ijaarameetti deebi'ee hin dhufne. Ergaan raajii inni dhumaa karaa Milkiyaasiitiin, yeroo Makkaboota irraa gara jaarraa lamaa duraatti dhufe. Seenaan Makkabootaa, hoggantoonni isaanii siyaasaa hojii lubummaa olaanaas akka raawwataniif isaan hayyamuu isaanii mul'isa; kunis cubbuu Ptoleemee warri Gibxii yaale sanaa fi Mootiin Uziyaanis yaale sanauma ture. Aadaan, Waaqayyo gocha qulqullummaa cabsu sana irraa Ptoleemee ittisuuf gidduu seene jedha; Dubbiin Waaqayyoo immoo yeroo mootichi Uziyaan hojii lubaa fi mootummaa raawwachuuf yaale, Waaqayyo gidduu seenuu isaa kallattiidhaan ibsa. Bu'aan dhumaa mootummaa isaanii Fariisota ture. Kabajni seenaan Yihudoota Yihudummaa ammayyaa keessa jiran itti qabaatan jiraatus, Makkaboonni mallattoo qajeelummaa turan jechuun xumuruuf sababiin hin jiru.

Foyya'iinsi Haaromsa Pirootestaantii bara Luuter keessatti jalqabee, guddina adeemsa-qabeessa ta'e ture. Inni aadaa haaraa hin turre; sababiin isaas, Yesuusii fi bartoonni Isaa Pirootestaantota turan. Inni dukkana seenaa keessaa dammaqiinsa, bakka Luuterii fi haaromsitoonni kaan itti dammaqan ture. Xumuri haaromsa adeemsa-qabeessa sanaa sochii Miilerayitii ture. Waaqayyo haaromsitoota duraa cubbuu Baabilon qofa irratti dammaqsuu hin barbaadne; garuu seera Isaa fi hojii Isaa mana qulqullummaa samii keessatti geggeeffamu guutummaatti akka hubatanitti isaan fiduu yaade. Ebla 19, 1844 irratti Pirootestaantonni ifa dabalaa dhufe sana didanii Pirootestaantummaa gantummaa ta'an.

Milleritoonni amanamoon yeroo sanaa "uffata aangoo" argatanii, hojii xumuruudhaan Kiristaanota Pirotestaantii bilchaatoo ta'uuf gara Iddoo Hundumaa Irra Qulqulluutti qajeelfaman. Bara 1863 keessa warri uffata aangoo sana argatan sun, ajajamuu diduudhaan, uffata aangoo Pirotestaantummaa isaanii cinaatti dhiisanii, uffata aangoo Laa'odiiqeyaa fudhatan. Yeroo dhumaa

mallatteessuu dhibba afurtamii afur kuma keessaa, kan Fulbaana 11, 2001 booda waggaa digdamii lama keessatti, jechuun bara 2023 jalqabe sana keessatti, Leenci gosaa Yihudaa dhugaawwan seenaa dhokataa lakkoofsa afurtamaa Daani'el boqonnaa kudha tokko keessatti guutan hiikaa jira; seenaa sunis kufaatii Gamtaa Sooviyeetii bara 1989 irraa kaasee hamma seerri Dilbataa dhihoo dhufu sanaatti diriira. Inni kana gochuudhaan, seenaa Yihudummaa gantuu, akka fakkeenya Pirotestaantummaa gantuu ta'e, hiikeera.

Sarrii uummata Waaqayyoo warra gantummaa keessa jiran lamaan, warri Yihudaa dhugaa ta'an yookaan Yihudaa hafuuraa ta'anis ta'e (lachuun biyyoota ulfina qabeeyyii), yeroo Yerusaalem mo'atamtu irratti xumuramu; isa duraa bara dhaloota Kiristoosii dura 63 keessatti, isa boodaa immoo seera Dilbataa dhihoo keessatti. Sararoonni lamaan kunis lola amantii dogoggoraan qajeelfameen kakaafamu bakka bu'u. Sararoonni lamaan kunis lola falaasama amantii Giriikii irratti gaggeeffamu bakka bu'u; akkasumas lachanu warri gantoota ta'an mootummaa Roomaatiin bittaa jala galuu irratti xumuramu. Anis lolaawwan sadii lakkoofsa afurtamaa keessatti ibsaman kufaatii Gamtaa Sooviyeetii bara 1989, Lola Yukireen, fi Paaniyum yeroo seera Dilbataatti bakka bu'an jedheen adda baasu; kunis lolaawwan sadan sanaa fi waraana addunyaa sadan gidduutti garaagarummaa jiru agarsiisuuf.

“Dubbiin Waaqayyoo balaa dhihaataa jiru akeekkachiisee kenneera; kun yoo tuffatame, addunyaan Pirootestaantii kaayyoon Roomaa maal akka ta'e dhimmicha keessaa miliquuf yeroo darbe qofa irratti ni baratti. Isheen callisumaan humna keessaatti guddachaa jirti. Barsiisonni ishee galma seera tumtuu keessatti, waldoota kiristaanaa keessatti, akkasumas garaa namootaa keessatti dhiibbaa isaanii geessisaa jiru. Isheen ijaarsaalee gurguddoo, ol dheeraa fi jajjaboo ta'an, iddoo dhokataa isaanii keessatti ari'atamoonni duraanii ishee irra deebi'anii keessatti raawwataman, walitti kuusaa jirti. Haala suukanneessaafi hin beekamneen humnoota ishee jabeessachaa jirti, yeroo isheen dha'uuf yeroo ishee ga'utti kaayyoo mataa ishee galmaan ga'uuf. Wanti isheen barbaaddu hundinuu iddoo mijataa qofa; kunis duraanuma isheedhaaf kennamaa jira. Nuyi yeroo dhihootti kaayyoon elementii Roomaa maal akka ta'e ni argina, ni dhageenyas. Namni kam iyyuu dubbii Waaqayyoo amanee ittiin ajajamu arrabsoo fi ari'atama ni argata.” The Great Controversy, 581.

Lakkoofsa kudhanii irraa, kan kufaatii Gamtaa Sooviyeetii bara 1989 adda baasu, hamma waraana Paaniyum kan lakkoofsa kudha shan keessatti ibsameetti, paaphaasummaan “yeroo isheen rukutuu itti dhufutti kaayyoo mataa ishee daran fuulduratti adeemsiisuuf humnoota ishee cimsachaa turte.” Lakkoofsota kun haala raajii ta'e kan paaphaasummaan qopheessite, kan “kiyyoo” ta'e, isa “jalaa miliquun” hin danda'amne adda baasu. Hirmaannaa isa xumuraa keessatti, kan waraana Paaniyumiin bakka buufame, fakkeenya bineensichaa Ameerikaa keessatti ni hundeeffama. Hundeeffamni fakkeenya sanaa qormaata dhumaa saba Waaqayyoo kan guyyoota dhumaa ta'a.

“Gooftaan akka ifatti natti agarsiise fakkeenya bineensichaa yeroo carraan ayyaanaa cufamu dura akka ijaaramu dha; sababiin isaas, innis qormaata guddaa saba Waaqayyootii ta'uuf, kan ittiin hireen isaanii bara baraa murtaa'u dha. ... Mul'ata 13 keessatti dhimmi kun ifatti dhihaateera; [Mul'ata 13:11–17, kan caqasame].

“Kun qormaanni kun isa sabni Waaqayyoo utuu hin chaappeffamin dura qabaachuu qabu dha. Warri hundinuu seera Isaa eeguun amanamummaa isaanii Waaqayyoof mirkaneessanii, Sanbata sobaa fudhachuu didan, alaabaa Gooftaa Waaqayyo Yihowaa jalatti hiriiru; chaappaa Waaqa jiraataa ni fudhatu. Warri dhugaa samii irraa madde gadi dhiisanii Sanbata Dilbataa fudhatan immoo, mallattoo bineensichaa ni fudhatu.” Manuscript Releases, volume 15, 15.

Bifa fakkii bineensa sanaa yeroo gamtaan Roomaa keessa seenameen bakka bu’ameera. Gaanfi Pirootestaantii Ameerikaa bara 1844tti intallan Roomaa ta’e; jalqabni seenaa isaanii, yeroo dhuma seenaa isaanii keessatti yeroo amma illee haadha isaanii fakkaachuuf murteessanitti, irra deebi’amee mul’ata.

“Ani bineensa qabdu sun afaan jawwee akka qabu, humni isaas mataa isaa keessa akka jiru, labsiinis afaan isaa keessaa akka ba’u nan arge. Achiis Haadha Sagaagaltotaa nan arge; haati sun intaloota sana akka hin taane, isaan irraa adda taatee ifaanis adda akka taate nan arge. Isheen guyyaa ishee qabaatee turte, amma garuu darbeera; intaloonni ishee, gareewwan Pirootestaantii, warra itti aananii masaraa irratti mul’atanii yaada isa haati isaanii yeroo qulqulloota ari’attu qabdu sana hojjechaa agarsiisan turan. Ani akkuma haati sun aangoo keessatti gadi bu’aa dhufteen, intaloonni ishee guddataa akka turan nan arge; dhi’oo keessatti isaanis aangoo yeroo tokko haati isaanii hojii irra oolchite sana ni hojii irra oolchu.”

“Ani waldaa maqaa qofa qabduu fi Adventistoota maqaa qofa qabdan, akkuma Yihudaa, dhugaa irratti akka ka’aniif dhiibbaa isaanii argachuudhaan nu Kaatoilikootatti dabarsee kennuuf akka jiran nan arge. Qulqullooni yeroo sana ummata hin beekanne, Kaatoilikootaan xiqqoo qofa beekaman ta’u; garuu waldoonni fi Adventistoonni maqaa qofa qabdan warri amantii keenya fi duudhaa keenya beekan (sababni isaa isaan sababii Sanbataatiin nu jibban, Sanbata mormuudhaan fashalsiisuu hin dandeenye) qulleeyyii dabarsee kennanii Kaatoilikootatti isaan himatu; akka warra sirna mootummaa uummataa tuffatanitti isaan beeksisu; jechuunis, akka isaan Sanbata eeganitti fi Dilbata tuffatanitti.”

“Achiis Kaatolikoonni Pirootestaantota akka itti fufan ni ajaju; sanas ta’ee torban keessaa guyyaa torbaffaa irraan kan ka’e guyyaa jalqabaa eegu didan hundinuu akka ajjeefaman murtee ni baasuu. Kaatolikoonni immoo, lakkoofsi isaanii baay’ee guddaa ta’e, Pirootestaantota cinaa ni dhaabbatu. Kaatolikoonni aangoo isaanii fakkii bineensichaatiif ni kennu. Pirootestaantonni immoo, akkuma haati isaanii isaan dura hojjette, qulqulloota balleessuuf ni hojjetu. Garuu murteen isaanii sun utuu hin dhufin yookaan utuu ija hin godhatin, qulqullooni Sagalee Waaqayyootiin ni oolu.” Spalding and Magan, 1, 2.

Keessa kana keessatti gareewwan lamaa “maqaa qofaan” jiran ni mul’atu; jechuunis “maqaa qofa,” warra amanamoo Waaqayyoo warra Kaatoilikootaatti dabarsee kennan. Hubannoon Ellen White waa’ee waldoota amantii maqaa qofa qabanii fi Adventistoota maqaa qofa qabanii, waan isaan bara dhumaatti dhugumaan bakka bu’an irraa adda dha; sababni isaas hubannoon ishee waa’ee “Adventistii maqaa qofa” jedhu, Kiristaana deebi’uu Kiristoositti amanuu ofiin jedhu tokko agarsiisa ture. Garuu raajonni bara isaan keessa jiraatan caalaa waa’ee bara dhuma dubbatu; kanaafuu “Adventistiin maqaa qofa” bara dhumaatti waldaa Adventistii Guyyaa Torbaffaa Laa’odiiqeyaa bakka bu’a; waldoonni amantii maqaa qofa qaban immoo sanyii warra bara 1844

intaloota Room ta'anidha.

መዓልቲ ሻብዐይ ኣድቫንቲስትታት “ዝሕቡእ ህዝቢ” ክጸልኡ እዮም፣ ምኽንያቱ እቶም ናይ ኣምላኽ ሓቀኛ ወከልቲ እዮም እሞ “ሓቂ ሰንበት ከይክሕዱ ኣይክእሉን”፤ እዞ ሓቂ ሰንበት ድማ ነታ ናይ ምድሪ ዕረፍቲ ሰንበት ትወክል። ቤተ ክርስቲያን መዓልቲ ሻብዐይ ኣድቫንቲስት መዓልቲ ሻብዐይን ከም መዓልቲ ኣምልኾ ከም እትድግፍ ትእመን እያ፣ ነገር ግን ብዘመን መወዳእታ እታ ክይክሕዱዎ ዘይክእሉ ሰንበት፣ እቲ ኣብ ዘሌዎውያን ሓያ ሹድሽተ ዝተጠቐሰ “ሸውዓተ ግዜ” እዩ፣ እዚ ድማ ቀዳማይ መሰረታዊ ሓቂ እዩ ብ1863 ዝነጸግዎ።

Kutaan amma yeroo ammaa irratti xiyyeeffachaa jirru seenaa seera Dilbataa dhihootti dhufu irraa jalqabdu wajjin walqabatan adeemsa raajii adda baasaa jira; garuu seenaa qormaata isa dhumaa kan seera Dilbataa sana hordofu, jalqabatti Ameerikaa keessatti raawwatama. Yeroo seera Dilbataatti Ameerikaan addunyaa guutuu fakkeenya bineensichaaf akka dhaabdu ni dirqisiisti; garuu hojii sana utuu hin raawwatin dura, Ameerikaa keessatti fakkeenya bineensichaaf dhaabatanii turu.

“Akka Ameerikaan, biyya bilisummaa amantii, qalbii namaa dirqisiisuudhaan fi namoota Sanbata sobaa kabajuuf dirqisiisuudhaan Paaphaasii wajjin yoo tokkoome, saboonni biyya hundumaa addunyaa guutuu irra jiran fakkeenya ishee hordofuuf geggeeffamu.” Testimonies, volume 6, 18.

“Saboonni biyya alaa fakkeenya Ameerikaa ni hordofu. Isheen utuu dursitee baattee illee, garuu qorumsi walfakkaataan kun saba keenya irratti iddoo addunyaa hundumaatti ni dhufa.” Testimonies, volume 6, 395.

Waa'ee guddaan saba Waaqayyoo duraan dura seera Dilbataa duratti dhufa; sababiin isaas yeroo seerri Dilbataa ba'utti yeroo qorannoo isaanii Adventistoota Guyyaa Torbaffaatiif ni cufama. Qorannoon kun akka bifa bineensichaa ijaaramuutti ibsama; bifi bineensichaas walitti dhufeenya mana amantii fi mootummaa, kan keessatti manni amantii hariiroo sana to'atu, dha. Akkuma Pirootestaantoonni bara 1844 keessatti intala Roomii ta'an, intalli immoo fakkii haadhee ishee taatu, Pirootestaantoonni gantoonni guyyoota dhumaa keessatti hojii wal fakkaataa ni raawwatu; sababiin isaas Yesuus yeroo hundumaa dhuma waan tokkoo jalqaba waan tokkootiin ni ibsa.

ኣብ ዳንኤል ምዕራፍ ዓሰርተ ሓደ ቍጽሪ ዕስራን ሰለስተን ዝተመልከተት “ኪዳን” ዝወከለት ታሪኽ፡ ናይታ ክቡር ምድሪ ዝነበረ ብመግለጺ ሕዝቢ እኪ ኣብ ክሕደት ዝወደቐ ሕዝቢ ናብ ሮሜ ጎብረት ንምፍጣር ኢዱ እናዘርግሐ ከም ዝነበረ ይውክል። 161 ቅ.ክ. ክሳብ 158 ቅ.ክ. ኣብ ሕጊ ሰንበት ዝድምደም ምስሊ ናይቲ ኣውሬ ምቕራጽ ይውክል።

Barreeffama itti aanu keessatti qo'annoo kana itti fufna.

“Garuu ‘fakkiin bineensichaa’ maalidha? akkamittis ni ijaarama? Fakkiin sun bineensa gaanfa lama qabuun ni hojjetama, akkasumas bineensichaaf fakkii dha. Innis fakkii bineensichaa jedhamees ni waamama. Kanaafuu fakkiin sun maal fakkaata akka ta'e fi akkamitti akka ijaaramu baruuf amala bineensichaa isa ofii—paaphaasummaa—qorachuu qabna.

“Yeroo waldaan jalqabaa salphina wangeelaa irraa goruun xurreewwanii fi duudhaa warra waaqa tolfamaa fudhachuun mancaatee, hafuuraa fi humna Waaqayyoo dhabde; akkasumas yaada qalbii namootaa to'achuuf deeggarsa mootummaa biyya lafaa barbaadde. Bu'aan isaa

paaphaasummaa ture; jechuunis waldaa aangoo mootummaa to'attu, kaayyoo ofii ishee galmaan ga'uufis isa fayyadamtu, addumaan immoo 'heresy' adabuuf. Ameerikaan Fakkeenya Bineensichaa akka uumuuf, humni amantii mootummaa mootummaa sivilii akkasitti to'achuu qaba; kunis akka aangoon mootummaa waldaadhaan kaayyoo ofii ishee raawwachiisuuf itti fayyadamu taasisu." The Great Controversy, 443.